

Els capricis de l'èxit

TEXT

Marcel Gorgori <marcel37@terra.es>
Periodista i escriptor

IL·LUSTRACIÓ

Sergi Solans

Veient ja fa dies a la televisió la feliç estrena del programa *Òpera en texans*, amb l'òpera *Carmen* de Georges Bizet com a protagonista, em va venir al cap la quantitat d'òperes que avui es compten entre les més reconegudes pel públic i que en canvi quan es van estrenar van ser un fracàs estrepitos.

Sense que aquest sigui exactament el cas de *Carmen*, és del tot cert, tal com es va dir en el programa, que Bizet va morir sense poder ni sospitar l'èxit ni la popularitat aclaparadora que la seva obra acabaria aconseguint. Preneu, com a mostra de les reaccions del dia de l'estrena, les paraules que escrivia un dels seus llibretistes, Ludovic Halévy: "Èxit i aplaudiments al final del primer acte. En el descans, algua gent puja a l'escenari, envolta Bizet, i el feliciten. El desenvolupament del segon acte és menys afortunat. Cada cop és menys la gent que envolta Bizet durant els intervals. Fredor encara més pronunciada al tercer acte. L'únic passatge aplaudit és l'ària de Micaela, de caràcter clàssic. Cada cop menys

gent a l'escenari. Després del quart acte, que ha estat glacial des del començament fins al final, només tres o quatre amics sincers i fidels a Bizet. Tots ells tenien paraules d'ànim per al compositor, però molta tristesa als ulls. *Carmen* havia caigut".

A banda de la quantitat de fragments de *Carmen* que avui dia qui més qui menys podria xiular, un pensa: "¿Però com pot ser que l'últim acte, el de la desesperació de Don José, el del duet d'amor i de mort entre ell i la gitana, ple d'intensitat musical i de drama, fos acollit de manera 'glacial'? Doncs així el va acollir el públic de París, la nit del 3 de març de 1875, i únicament així va veure acollida Georges Bizet la seva gran òpera, perquè pocs dies després de l'esdeveniment moria d'un atac agut de reumatisme.

Però és que *Carmen* no és un cas aïllat. Us sona una òpera de Gioacchino Rossini anomenada *Il barbiere di Siviglia*? I una altra de Giuseppe Verdi dita *La Traviata*? Doncs si haguéssim de tenir en compte l'acollida que el públic va dispensar a aquestes dues obres el dia de la seva estrena, avui aquests títols no haurien de dir res a ningú.

De les dues, la patacada més gran se la va endur *Il barbiere* i, de fet, anant com van anar els assajos, Rossini ja se la podia veure venir. Per començar, l'òpera va ser completament escrita, impresa, assajada i estrenada en menys de dos mesos, el temps que el músic havia agafat de vacances de Nadal, al teatre San Carlo de Nàpols, on habitualment s'estava. I durant aquest temps, fent honor a la seva fama d'amor als diners i de compositor veloç, va aconseguir vendre l'òpera al teatre de Roma. És clar, els assajos van ser del tot insuficients i la tensió que això va generar entre músics, cantants i tot tipus de col·laboradors va arribar a extrems tals que l'empresari del teatre hi va deixar la pell, en un atac de cor, abans de veure l'òpera estrenada.

Malgrat tot, el 20 de febrer de 1816 *Il barbiere di Siviglia* ve veure la llum... o, pot-

ser més ben dit, la fosca! Perquè aquell dia va passar de tot: al compte d'Almaviva se li va trencar una corda de la guitarra quan feia la serenata *Rosina*, un gat negre va travessar tranquil·lament l'escenari durant la funció, el cantant que feia de Don Basilio va caure i va haver de cantar tota l'ària de *La callumnia* amb un mocador al nas que li aturés l'hemorràgia i, ja per acabar-ho d'adobar, en un ambient de conyes i burles general, una veu entre el públic va cridar: "*Questo è il funerale de Don Coglione!*", al·ludint a l'empresari que feia pocs dies havia mort i a una música suposadament tediosa. Ara bé, Rossini, que era un *bon vivant* i que solia encaixar bastant bé els tombants de la vida, no va immutar-se excessivament per aquest fracàs. Va marxar del teatre amb la cua entre cames, sí, però, quan els amics van arribar a casa seva per consolar-lo, ja el van trobar dormint. A diferència de Bizet, i potser gràcies a aquesta actitud, ell sí que va veure l'èxit de la seva òpera.

Verdi també el va veure. *La Traviata*, que vol dir 'la perduda', tenia certament elements provocadors per al públic de La Fenice de Venècia, l'any 1853. De moment, i quasi per primera vegada a la història, la protagonista no era una dama noble, sinó una prostituta. A més, i també per primera vegada, l'acció no se situava en un passat més o menys remot, sinó en l'època contemporània, i per tant, els burgesos que assistien a la funció veien a dalt de l'escenari personatges que vestien i actuaven com ells. I per acabar, la protagonista moria del mal més estigmatitzat del segle XIX, aquell que tothom temia, aquell del qual ni es parlava, com si la mateixa paraula el contagiés: la tuberculosi. Després de l'estrena, Verdi escriu a un amic: "*La Traviata* ha estat un fracàs, és més, se'n burlen. Però no estic preocupat. Crec que l'última paraula sobre *La Traviata* encara no s'ha dit". Un any després, *La Traviata* era un gran èxit.